

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.06.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	30.06.2002
Avaldamismärge:	

Sõjaaja riigikaitse seadus

Vastu võetud 28.09.1994
[RT I 1994, 69, 1194](#)
jõustumine 31.10.1994

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
26.01.1999	RT I 1999, 16, 271	28.02.1999

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Reguleerimisala

Käesoleva seadusega reguleeritakse riigikaitse korralduse alused sõjaajal.

§ 2. Seaduse kehtivus

(1) Käesolev seadus kehtib sõjaseisukorra ajal (sõjaajal), alates sõjaseisukorra väljakuulutamisest kuni sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamiseni. Samal ajal kehtib ka rahuaja riigikaitse seadus niivõrd, kui võrd käesoleva seadusega ei ole sätestatud riigikaitse korraldust teisiti.

(2) Sõjaajal kehtivad teised seadused niivõrd, kui võrd käesoleva seadusega ei ole sätestatud teisiti.

§ 3. Sõjaseisukord, mobilisatsioon ja demobilisatsioon

(1) Sõjaseisukord on Riigikogu või Vabariigi Presidendi poolt väljakuulutatud riigi erioiguslik kord, mille erisused määratakse kindlaks seadusega ja selle alusel kehtestatud muude õigusaktidega.

(2) Sõjaseisukord lõpeb Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu poolt sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamiselega.

(3) Mobilisatsioon on kaitsejõudude, riigimajanduse ja riiklike institutsioonide viimine rahuaja seisundist sõjaseisukorda. Mobilisatsiooni väljakuulutamisel kutsutakse reservväelased tegevteenistusse vastavalt mobilisatsioonikavale.

Mobilisatsioon võib olla kas osaline või täielik.

(4) Demobilisatsioon on kaitsejõudude, riigimajanduse ja riiklike institutsioonide viimine sõjaseisukorrast rahuaja seisundisse.

§ 4. Riigi kaitsmine sõjalise tegevusega

(1) Sõjalist tegevust riigi kaitseks juhib ainuisikuliselt kaitseväge ülemjuhataja, kelle alluvuses on kaitsejõud. Siseministeeriumi valitsemisalas olevad sõjaväelisel korraldatud asutused ja üksused antakse kaitsejõudude koosseisu käesoleva seaduse rakendamisega.

(2) Kaitseväge ülemjuhataja allub Vabariigi Presidendile kui riigikaitse kõrgeimale juhile ja on aruandekohustuslik Riigikogu ja Vabariigi Presidendi ees.

§ 5. Õiguste ja vabaduste piiramine sõjaajal

(1) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides võidakse seadusega ettenähtud juhtudel ja korras piirata isikute õigusi ja vabadusi ning panna neile kohustusi. Seejuures on ka sõjaajal:

1) õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus;

2) õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Kuriteos süüdi olevana ei tohi kedagi käsitada enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.

(2) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides võidakse piirata isikute järgmisi õigusi ja vabadusi:

1) õigust vabale eneseteostusele;

2) õigust vabadusele ja isikupuutumatusel;

3) õigust vabalt valida tegevusala, elukutset või töökohta;

4) õigust koonduda erakondadesse ja mõnda liiki mittetulundusühingutesse;

5) õigust omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada;

6) õigust kodu puutumatusel;

7) õigust vabalt liikuda ja elukohta valida;

8) õigust lahkuda Eestist ja asuda Eestisse;

9) õigust posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele;

10) õigust vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni;

11) õigust tutvuda seadusega sätestatud korras riigiasutustes ja kohaliku omavalitsuse organites ning riigi ja kohaliku omavalitsuse arhiivides hoitavate andmetega;

12) õigust vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil;

13) õigust koguneda ja koosolekuid pidada.

(3) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides on õigus:

1) riigiasutustel, kohaliku omavalitsuse organitel ja nende ametiisikutel koguda ja talletada andmeid isiku veendumuste kohta tema vaba tahte vastaselt;

2) kehtestada tsensuur;

3) keelata streigid;

4) panna isikutele kohustusi.

(4) Käesoleva paragrahvi 2. ja 3. lõikes loetletud õigusi ja vabadusi võib piirata ning panna isikutele kohustusi:

1) Vabariigi Valitsus;

2) kaitseväge ülemjuhataja 2. lõike punktides 1, 2, 3, 5, 6 ja 7 ning 3. lõike punktis 4 sätestatud piirangute ja kohustuste osas.

§ 6. Sõjalise tegevusega tekitatud materiaalse kahju hüvitamine

(1) Sõjaajal riigikaitse eesmärkidel sõjalise tegevusega tekitatud materiaalne kahju hüvitatakse seadusega sätestatud alustel ja korras.

(2) Sõjaajal välisriigi poolt tekitatud materiaalne kahju hüvitatakse vastavalt rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetele ja normidele ning välislepingutele.

2. peatükk

Vabariigi President ja Riigikaitse Nõukogu

§ 7. Vabariigi Presidendi pädevus riigikaitse alal sõjaajal

Vabariigi President:

1) lahendab rahuaja riigikaitse seadusega Vabariigi Presidendi pädevusse antud riigikaitse küsimusi;

2) teeb Riigikogu esimehele ettepaneku kutsuda Riigikogu kokku erakorraliseks istungjärguks kiireloomuliste riigikaitse küsimuste otsustamiseks;

3) teeb Riigikogule ettepaneku demobilisatsiooni väljakuulutamiseks.

§ 8. Riigikaitse Nõukogu pädevus sõjaajal

Riigikaitse Nõukogu annab arvamusi või teeb ettepanekuid:

1) käesoleva seaduse paragrahvis 7 loetletud küsimustes;

2) sõjaaja lisaelarve eelnõule ning sõjapidamiskuludeks vajalike sise- ja välislaenu tegemise kohta;

3) riigikaitse välislepingute sõlmimise, ratifitseerimise või nende denonsseerimise kohta;

4) rahulepingu kava kohta;

5) muude põhimõtetelise või kohest lahendamist nõudvate tähtsamate riigikaitse küsimuste kohta.

3. peatükk

Vabariigi Valitsus

§ 9. Vabariigi Valitsuse pädevus sõjaajal riigikaitse alal

(1) Vabariigi Valitsus:

- 1) täidab rahuaja riigikaitse seadusega temale pandud ülesandeid, välja arvatud need ülesanded, mis käesoleva seadusega on antud Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kaitseväge ülemjuhataja pädevusse;
- 2) teeb Riigikogule ettepaneku riigikaitse eesmärkidel ümber jaotada riigieelarve assigneeringud;
- 3) esitab Riigikogule riigieelarve muutmise seaduse eelnõu seoses riigieelarves kulude ümberjaotamise vajadusega sõjapidamiskuludeks ning riigi majanduse viimiseks rahuaja seisundist sõjaaja seisundisse;
- 4) esitab Riigikogule sõjaaja lisaelarve eelnõu;
- 5) teeb Riigikogule ettepaneku täiendavate riiklike maksude kehtestamiseks, riigile varaliste kohustuste võtmiseks ja välislaenu tegemiseks;
- 6) annab kaitseväge ülemjuhataja alluvusse üksusi ja asutusi;
- 7) kehtestab piirangud või keelab riigikaitseks ja elanike tarbeks vajalike kaupade ning muu vara, samuti valuuta väljaveo Eestist;
- 8) normeerib vajadusel toidu ja muude kaupade tarbimist;
- 9) määrab vajadusel sundhindu;
- 10) piirab vajadusel isikute õigusi ja vabadusi ning paneb neile kohustusi vastavalt käesoleva seaduse paragrahvile 5;
- 11) paneb riigiasutustele, kohaliku omavalitsuse täitevorganitele ning muudele asutustele ja organisatsioonidele täiendavaid riigikaitse kohustusi;
- 12) otsustab rahuläbirääkimistega seotud küsimusi, sõlmib rahulepinguid ja esitab need Riigikogule ratifitseerimiseks;
- 13) otsustab muid riigikaitsega seotud küsimusi, mis ei ole põhiseaduse või seadusega antud Riigikogu või Vabariigi Presidendi pädevusse.

(2) Vabariigi Valitsusel on õigus peatada kaitseväge ülemjuhataja poolt temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele antud käske ja korraldusi.

(3) Kui Riigikogu ei saa kokku tulla, on Vabariigi Valitsusel õigus sõjaajal:

- 1) ümber jaotada riigikaitse eesmärkidel riigieelarve kulusid ja assigneeringuid;
- 2) teha täiendavaid kulutusi, milleks riigieelarves ei ole assigneeringuid määratud või mille tegemiseks riigieelarve assigneeringutest ei jätku.

4. peatükk Kaitseministeerium, kohaliku omavalitsuse täitevorganid

§ 10. Kaitseministeeriumi pädevus sõjaajal riigikaitse alal

Kaitseministeerium:

- 1) täidab rahuaja riigikaitse seadusega temale pandud ülesandeid, välja arvatud need ülesanded, mis käesoleva seadusega on antud kaitseväge ülemjuhataja pädevusse;
- 2) juhib ja korraldab reservväelaste mobiliseerimist, neile mobilisatsioonikäskude edasiandmist, reservväelaste kogunemist ja teenistuskohadesse toimetamist;
- 3) juhib ja korraldab koostöös kaitseväge ülemjuhatajaga riigikaitse sundkoormiste rakendamist;
- 4) seoses sõjapidamiskuludega jaotab ümber Kaitseministeeriumile riigieelarves ettenähtud assigneeringud;
- 5) teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid sõjapidamiskulude osas, milleks riigieelarves ei ole assigneeringuid määratud või mille tegemiseks riigieelarve assigneeringutest ei jätku;
- 6) esitab Vabariigi Valitsusele sõjaaja lisaelarve eelnõule ettepanekuid;
- 7) korraldab kaitsejõudude majandamist, varustamist ja tervishoidu ning sõjapidamiseks vajalike varustustagavarade soetamist, säilitamist ja väljaandmist;
- 8) korraldab kaitseväge ülemjuhataja taotlusel kutsealuste ja reservväelaste täiendavat mobiliseerimist ning täiendavate sundkoormiste rakendamist.

§ 11. Kohaliku omavalitsuse täitevorganite ülesanded sõjaajal riigikaitse alal

Kohaliku omavalitsuse täitevorganid:

- 1) täidavad rahuaja riigikaitse seadusega neile pandud ülesandeid;
- 2) korraldavad koostöös Kaitseministeeriumiga reservväelastele ja kutsealustele mobilisatsioonikäskude edasiandmist, reservväelaste ja kutsealuste kogunemist ning nende teenistuskohadesse toimetamist;
- 3) korraldavad riigikaitse sundkoormiste rakendamist;
- 4) täidavad Vabariigi Valitsuse või kaitseväge ülemjuhataja poolt neile pandud riigikaitse ülesandeid vastavalt käesoleva seaduse paragrahv 9 punktile 11 ning paragrahv 12 2. lõike punktile 2 ja 3. lõike punktile 6.

5. peatükk Kaitseväge ülemjuhataja

§ 12. Kaitseväge ülemjuhataja pädevus sõjaajal

(1) Kaitseväge ülemjuhataja täidab sõjaajal rahuaja riigikaitse seaduse ja käesoleva seadusega temale pandud ülesandeid.

(1¹) Kaitseväge ülemjuhatajal on ametikohajärgne õigus juurdepääsuks riigisaladusele Eesti Vabariigi põhiseaduse ja seadustega ning nende alusel antud õigusaktidega talle pandud ülesannete täitmiseks.

(2) Kaitseväge ülemjuhataja sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamisel:

1) juhib kaitsejõude;
2) annab vajadusel käske ja korraldusi temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele neile pandud riigikaitse ülesannete täitmiseks.

(3) Kaitseväge ülemjuhataja sõjalise tegevuse juhtimisel:

1) juhib sõjalist tegevust ainuisikuliselt, rakendades selleks tema käsutuses olevaid väeosi, üksusi, asutusi ja vahendeid nii, nagu ta peab seda otstarbekaks;

2) otsustab kaitsejõudude struktuuri ning juriidilise isiku õigustes struktuuriüksuste moodustamise, ümberformeerimise, laialisaatmise ja dislokatsiooni ning kinnitab ja muudab nende koosseise;

3) määrab hangitava relvastuse, lahingutehnika ning erivahendite tüübid ja normid;

4) annab tulenevalt käesoleva seaduse paragrahv 5 4. lõike punktist 2 edasilükkamatu vajaduse korral käske ja korraldusi temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele nende rakendamiseks riigikaitse ülesannete täitmisel sõjalise tegevuse huvides;

5) peatab riigiasutuse õigusakti ja kohaliku omavalitsuse organi õigustloova akti täitmise, kui ta peab seda mittevastavaks riigikaitse või sõjalise tegevuse huvidele, kandes sellest viivitamatult ette peaministrile ja õiguskantslerile;

6) võib keelata elanikel, kui see on riigikaitse huvides vajalik, lahkuda oma alalisest elukohast või teatavatest piirkondadest ja kohustab elanikke lahkuma otsesest sõjategevuse piirkonnast;

7) kohustab vajadusel sõidukeid, ujuvvahendeid ja õhusõidukeid omavaid või valdavaid isikuid väljaspool järjekorda või viivitamatult edasi toimetama kaitseväge üksusi, kaitseväelasi, samuti riigikaitseks vajalikke varasid;

8) lubab anda tasu eest või tasuta Kaitseministeeriumi varudest riigikaitsele tegutsevatele isikutele kaitseväge normide järgi toiduaineid ning nende sõidukitele, ujuvvahenditele ja õhusõidukitele vajalikke aineid ja materjale;

9) võib sõjalise tegevuse huvides käesoleva lõike punktides 6, 7, 8 ja 10 sätestatud pädevust osaliselt või täielikult delegeerida temale alluvate väeosade ülematele;

10) võib keelata riigikaitseks vajalike ainete, materjalide ja muu vara väljaveo teatavatest piirkondadest;

11) otsustab kooskõlastatult Vabariigi Valitsusega muid sõjalise tegevuse juhtimisega seotud küsimusi, mis ei ole antud Riigikogu, Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse pädevusse.

[RT I 1999, 16, 271- jõust. 28.02.1999]

§ 13. Kaitseväge ülemjuhataja pädevus vaherahu sõlmimisel

(1) Kaitseväge ülemjuhataja võib sõlmida vaenlasega vaherahu.

(2) Kaitseväge ülemjuhataja võib katkestada vaherahu, kui vaenlane oma tegevusega ei täida sõlmitud vaherahu tingimusi.

6. peatükk Järelevalve ja vastutus

§ 14. Järelevalve

(1) Kaitseministeeriumil on sõjaajal õigus kontrollida:

1) kaitseväge ülemjuhataja teadmisel kaitsejõududele üleantud varade sihipärast kasutamist ja tervishoiu korraldust;

2) riigikaitse ülesannete täitmist riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse täiteorganite ning muude asutuste ja organisatsioonide poolt.

(2) Kaitseväge ülemjuhatajal on sõjaajal õigus kontrollida riigikaitse ülesannete täitmist riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse täiteorganite ning muude asutuste ja organisatsioonide poolt.

§ 15. Vastutus

Käesoleva seadusega kehtestatud ülesannete eiramise eest isikute poolt, kellele need ülesanded on kohustuslikud täitmiseks, või riigikaitsete õigusaktide muu rikkumise eest kohaldatakse vastavalt asjaoludele distsiplinaar-, tsiviil- või kriminaalvastutust.

§ 16. [Käesolevast tekstist välja jäetud]